

Mindre samsvar blant kvinner enn menn

Norske kvinner og menn uttrykker gjennomgående likestilte holdninger til kjønnsroller. Samtidig har kvinnene fortsatt hovedansvaret for arbeidet hjemme, noe som gjelder husarbeid i større grad enn barneomsorg. For de fleste kvinner og menn som lever i samliv, er det samsvar mellom holdninger og faktisk arbeidsdeling. Det vil si at de med tradisjonelle holdninger deler tradisjonelt, mens de med likestilte holdninger deler mer likt. I de samlivene hvor det er et sprik mellom holdninger og praksis, er det kvinnene som i hovedsak opplever avstand mellom egne holdninger og praksis hjemme.

Det fins en omfattende forskningslitteratur om endring i likestilling hjemme og ute. Vi vet imidlertid lite om hvordan fordeling av arbeid og ansvar mellom kvinner og menn i samliv henger sammen med partenes holdninger til kjønnsroller og likestilling. Dette skal vi belyse nærmere i denne artikkelen ved hjelp av data fra undersøkelsen Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) (se tekstboks). Vi spør: Er det samsvar mellom holdninger til kjønnsroller og likestillingspraksis i norske hjem? På hvilken måte kan kvinner og menn klassifiseres i ulike grupper basert på praksis og holdninger til likestilling? Og hva kjennetegner kvinner og menn i parforhold hvor holdninger og praksis følges ad, eller hvor det er avstand mellom holdninger og praksis?

Vi analyserer fordeling av husarbeid og omsorg for barn mellom partene i heteroseksuelle gifte og samboende par. Partenes holdninger til kjønnsroller belyses ved hjelp av en rekke spørsmål om synspunkter på kvinners og menns rolle i samfunnet. Vi utforsker først hvordan holdninger og likestillingspraksis henger sammen, deretter identifiserer vi grupper av par basert på de observerte sammenhengene. Vi spør om det er slik at holdning til kjønnsroller gjenspeiles i praksis på hjemmebane, eller om det heller er slik at partene opple-

Om undersøkelsen Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) 2007

LOGG 2007 er en nasjonal undersøkelse gjennomført av Statistisk sentralbyrå og forskningsinstituttet NOVA. Data ble samlet inn ved hjelp av telefonintervju, spørreskjema i posten og ved tilkobling av data fra ulike registre, bl.a. samlivsstatus, barn og utdanning. Av det samlede utvalget på 25 937, 18 år og over, har vi opplysninger fra både telefonintervju og spørreskjema for 43,2 prosent. Denne svarprosenten er relativt lav, og varierer med alder, kjønn, landsdel, utdanning og liknende. I analysen vektet vi derfor tallene for å få mest mulig landsrepresentative resultater; det vil si at det tas hensyn til at det i noen grupper er trukket og intervjuet større andeler av befolkningen enn i andre grupper.

Enheten i undersøkelsen er individ, og opplysninger om holdninger og bakgrunnskjennetegn gjelder primært intervjupersonen. For personer i samliv er det i tillegg spurt om en rekke forhold som gjelder partneren og parforholdet. Her benytter vi blant annet opplysninger om partnerens aktivitet (arbeid, arbeidstid mv.) og om arbeidsdeling mellom intervjupersonen og partneren i husholdet. I analysen definerer vi grupper av par ut fra intervjupersonens holdning til likestilling/kjønnsroller og den samme personens opplysninger om hvordan husholdarbeidet deles mellom ham/henne og partneren. Vårt analyseutvalg består av 4 581 gifte og samboende kvinner og menn, hvorav 2 197 har barn under 13 år. Datainnsamlingen er dokumentert i Bjørshol, Høstmark og Lagerstrøm (2010). Se også Lappegård og Slagsvold (2007a og b) og Brunborg, Slagsvold og Lappegård (2009).

Randi Kjeldstad og
Trude Lappegård

Artikkelen bygger på kapittel 2 i Rapporten 2010/18, Statistisk sentralbyrå, *Utradisjonell likestilling? Analyser av undersøkelsen Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) 2007* (Randi Kjeldstad og Jan Lyngstad (red.))

Randi Kjeldstad (t.v.) er sosiolog og forskningssjef i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning.
(randi.kjeldstad@ssb.no)

Trude Lappegård er sosiolog og seniorforsker i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning.
(trude.lappegard@ssb.no)

Tabell 1. **Potensielle grupper av norske par, etter holdning til kjønnsroller og likestilling i husarbeid og/eller barneomsorg**

	Positiv holdning til likestilte kjønnsroller		
		Sterk	Svak
Likestillingspraksis	Sterk	A	B
	Svak	C	D

Indekser

Indeks for holdning til kjønnsroller

En holdningsindeks ble laget med utgangspunkt i svar på utvalgte spørsmål i LOGG. Indeksen er standardisert til en skala fra 0 til 1, hvor 0 uttrykker tradisjonelle holdninger til kjønnsroller og 1 likestilte holdninger. Gjennomsnittsskår for kvinner er 0,76 og for menn 0,67, og dette viser at både kvinner og menn i Norge har generelt positive holdninger til likestilte kjønnsroller i samfunnet, men kvinner uttrykker mer likestilte holdninger enn menn.

Indeks for deling av husarbeid

En tilsvarende indeks ble laget for å uttrykke fordeling av, eller riktigere, mannens relative innsats i husarbeidet hjemme, standardisert til en skala fra 0 til 1. Her betyr 0 at hun gjør alt, og 1 at han gjør alt. En skåre på 0,5 uttrykker likestilt arbeidsdeling. Gjennomsnittsskåren målt på grunnlag av opplysninger fra kvinner er 0,32, og målt på grunnlag av opplysninger fra menn 0,40. Dette viser at mennene beskriver husarbeidsoppgavene som mer likedelte enn hva kvinnene gjør, men begge oppgir at kvinnene gjør mest.

Indeks for deling av barneomsorg

På samme måte som for husarbeid laget vi en indeks for mannens relative involvering i barneomsorgen. Også denne indeksen har en skala fra 0 til 1, hvor 0 betyr at hun gjør alt, og 1 at han gjør alt. Også her uttrykker en skår på 0,5 likedeling mellom partene. Gjennomsnittsskåren for kvinner og menn på henholdsvis 0,37 og 0,42 tyder på en noe større likedeling av barneomsorg enn av husarbeid, slik vi har målt det. Men på samme måte som ved husarbeid oppgir menn en mer likestilt arbeidsfordeling enn kvinner.

ver avstand mellom egne holdninger og praksis i familien. Når en studerer dette, er det aktuelt å ha et kjønnsperspektiv hvor kvinner og menn studeres hver for seg. Er det for eksempel større avstand mellom holdninger og praksis blant kvinner enn blant menn? Det er også aktuelt å spørre om det er større avstand mellom holdninger og praksis blant samboende enn blant gifte, eller blant småbarnsforeldre enn blant andre par.

Likestillingsholdning og praksis

Første skritt i analysen er å kartlegge sammenhengen mellom kvinners og menns holdninger til kjønnsroller og den faktiske fordelingen av husarbeid og barneomsorg i norske hushold. Dette gjør vi ved å gruppere par med utgangspunkt i indeks for holdninger og indeks for menns relative involvering i henholdsvis husarbeid og omsorgsarbeid (se tekstboks).

Hvis vi tenker oss en gruppering ut fra henholdsvis sterk og svak (positiv) holdning til likestilte kjønnsroller og sterk og svak likestillingspraksis, får vi fire grupper hvor to kan betegnes som «konsensusgrupper» (celle A og D i tabell 1) og to som «ikke-konsensusgrupper» (celle B og C).

Dette er teoretiske grupper, og vi vet ikke om de faktisk forekommer, eller hvor hyppig de eventuelt forekommer. Forekomsten av gruppene vil variere avhengig av om det er kvinnens eller mannens holdninger til kjønnsroller og hennes eller hans rapportering av likestillingspraksis hjemme som legges til grunn, jamfør gjennomsnittsskårer for kvinner og menn på de tre indeksene (se tekstboks). Det faktum at kvinner gjennomgående uttrykker mer positiv holdning til kjønnsroller samtidig som de i mindre grad enn menn rapporterer faktisk likestilling i familien, betyr sannsynligvis at gruppe C vil være mer utbredt målt på bakgrunn av opplysninger fra kvinner, mens gruppe B vil være mer utbredt målt med opplysninger fra menn.

Likestilte, ustemte og tradisjonelle

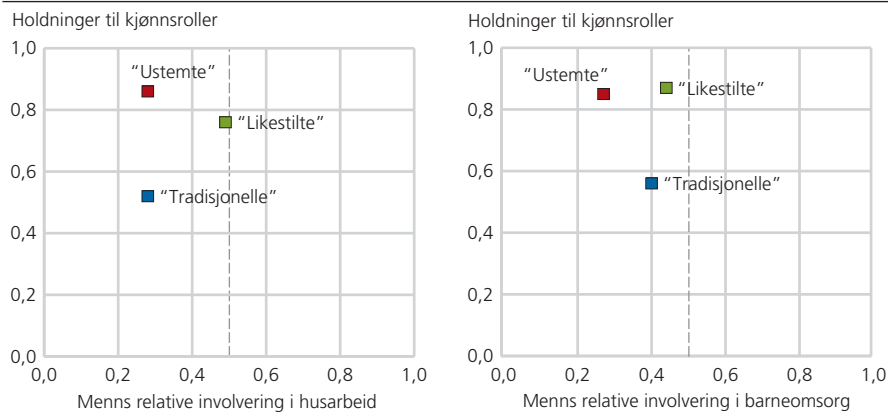
Vi kartlegger forekomsten av ulike grupper par ved hjelp av klyngeanalyse (K-Means Cluster Analysis). Det er en metode som lager gruppeprofiler ved å maksimere variasjonen mellom grupper og minimere variasjonen innenfor grupper. Bare tre ulike grupper ble identifisert i det opplysningene ikke ga grunnlag for å identifisere en gruppe av typen B i tabell 1, det vil si de med svake (positive) holdninger til likestilte kjønnsroller og sterk likestillingspraksis. De tre gruppene beskriver vi som henholdsvis *likestilte* (A), *ustemte* (C) og *tradisjonelle* (D). Det er viktig å presisere at «tradisjonelle» holdninger i denne sammenhengen ikke nødvendigvis betyr at man er motstander av likestilling på alle plan, eller at «likestilte» holdninger betyr at man foretrekker full likestilling på alle plan.

Indeksen for holdning til kjønnsroller varierer på en skala fra 0 og 1, og som tallene i figur 1 viser, er gjennomsnittsskårene i alle grupper høyere enn 0,5 og lavere enn 0,9. Holdningsskåren er naturlig nok betydelig høyere for gruppene *likestilte* og *ustemte* enn for *tradisjonelle*. Det er imidlertid noe overraskende at den er høyere for gruppen *ustemte* enn for gruppen *likestilte* når det gjelder husarbeid. Dette kan ha sammenheng med at det i gruppen *ustemte* er mange kvinner, og de har en relativt høy gjennomsnittsskår på indeks for holdning til kjønnsroller.

Indeksen for menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg varierer på en skala fra 0 til 1, men her betyr 0 at hun gjør alt, og 1 at han gjør alt.

Full likedeling av oppgavene mellom ham og henne i familien betyr en skår på 0,5. Det betyr at en skår mellom 0 og 0,5 innebærer at kvinnen gjør mer enn mannen, mens en skår mellom 0,5 og 1 innebærer at mannen gjør mest. Av figur 1 ser vi at kvinnen gjør mer enn mannen i alle grupper. Men det er betydelige forskjeller. For gruppen *ustemte* er gjennomsnittsskåren på indeksen for menns relative involvering særlig lav. Det gjelder både husarbeid og barneomsorg med en skår på henholdsvis 0,28 og 0,27. Mest likestilt praksis finner vi i gruppen *likestilte* med skår på henholdsvis 0,49 og 0,44. De *tradisjonelle* har betydelig mer likestilt praksis i barneomsorg enn i husarbeid. Her er skårene for mannens relative involvering 0,40 for barneomsorg og 0,28 for husarbeid.

Figur 1. **Klassifisering av ulike grupper av par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg**

Kilde: LOGG 2007, Statistisk sentralbyrå og NOVA.

Flere «ustemte» kvinner enn menn ...

Tabell 2 viser fordeling av de tre gruppene *tradisjonelle*, *likestilte* og *ustemte* basert på holdning til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid, og tabell 3 viser fordeling for tilsvarende grupper basert på holdning til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorg.

Når det gjelder husarbeid, er det flest som befinner seg i gruppen *ustemte* (43 prosent av parene), mens gruppen *likestilte* er størst for barneomsorg (41 prosent av parene). Under tre av ti (28 prosent) befinner seg i gruppen *ustemte* og uttrykker avstand mellom holdning til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorgen, mens noe over tre av ti (32 prosent) befinner seg i gruppen *tradisjonelle*, hvor det er mer tradisjonelle holdninger til kjønnsroller og liten relativ involvering av far i barneomsorgen. Når det gjelder husarbeid, befinner en av fire (25 prosent) seg i gruppen *tradisjonelle*, mens under tre av ti (31 prosent) befinner seg i gruppen *likestilte*. Dermed ser det ut til at det er gjennomgående større samsvar mellom holdning til kjønnsroller og praksis hjemme når det gjelder omsorgen for barna enn når det gjelder det daglige husarbeidet.

Det er store forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder hvilke grupper de befinner seg i, og det er store forskjeller i andelen hvor det er avstand eller samsvar mellom egne holdninger og deres beskrivelse av menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg. Flertallet av

Tabell 2. **Fordeling av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid. Prosent**

Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger og praksis	Fordeling etter gruppe. Prosent		
	Alle	Menn	Kvinner
Tradisjonelle	25	33	19
Likestilte	31	40	24
Ustemte	43	28	57
Antall (N)	4 581	2 079	2 502

Kilde: LOGG 2007, Statistisk sentralbyrå og NOVA.

Tabell 3. **Fordeling av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorg. Prosent**

Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger og praksis	Fordeling etter gruppe. Prosent		
	Alle	Menn	Kvinner
Tradisjonelle	32	43	22
Likestilte	41	41	41
Ustemte	28	17	37
Antall (N)	2 197	1 001	1 196

Kilde: LOGG 2007, Statistisk sentralbyrå og NOVA.

Regresjonsanalyse

Analysen er gjort separat for kvinner og menn og beregner den relative sannsynligheten for å befinne seg i henholdsvis gruppen *likestilte*, *tradisjonelle* og *ustemte*. Analysen inkluderer viktige bakgrunns- og familiekjennetegn samt opplysninger om egen og partners yrkesarbeid/viktigste gjøremål. Estimaten er beregnet med gruppen *tradisjonelle* som referansegruppe. Det betyr at estimatene i tabellene viser den relative sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte* versus gruppen *tradisjonelle* og den relative sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *ustemte* versus gruppen *tradisjonelle*.

Estimatene i tabell 4 og 5 er uttrykt som odds ratio. En verdi høyere enn 1 på en av de uavhengige variablene viser at den relative sannsynligheten for å befinne seg i en av gruppene er høyere enn referansegruppen, mens tall lavere enn 1 viser at den relative sannsynligheten er lavere enn referansegruppen. For eksempel, i tabell 4 er odds ratio for intervjupersoner 60 år eller eldre 0,45 blant kvinner i gruppen *likestilte*. Dette betyr at sannsynligheten for at kvinner 60 år eller eldre befinne seg i gruppen *likestilte*, og ikke i gruppen *tradisjonelle*, er 45 prosent av sannsynligheten for dem som er i 20 årene.

kvinnene opplever relativt stor avstand mellom egne holdninger til kjønnsroller og deling av husarbeidet og befinner seg i gruppen *ustemte* (57 prosent), mens det samme gjelder kun 28 prosent av mennene (se tabell 2).

... men oftest når det gjelder husarbeid

Som nevnt er det færre som befinner seg i gruppen *ustemte* når det gjelder barneomsorg, enn når det gjelder husarbeid, men kjønnsforskjellene er klare også her; 37 prosent av kvinnene mot 17 prosent av mennene befinner seg i denne gruppen og oppgir dermed avstand mellom holdning til kjønnsroller og menns involvering i barneomsorgen (se tabell 3). Menns rapportering av egne holdninger til kjønnsroller og deres relative involvering hjemme er mer tradisjonelle enn tilsvarende blant kvinner. Det gjelder både husarbeid og barneomsorg. Når det gjelder å rapportere likestilte holdninger til kjønnsroller og likstilt barneomsorg, er det imidlertid ingen forskjell mellom kjønnene; fire av ti (41 prosent) av både kvinner og menn befinner seg i gruppen *likestilte*. For husarbeid er det flere menn (40 prosent) enn kvinner (24 prosent) som befinner seg i gruppen *likestilte*, hvor det er samsvar mellom egne holdninger til kjønnsroller og praksis hjemme (se tabell 2).

Mer likestilling når kvinnen jobber heltid

For å få mer kunnskap om hva som kjennetegner kvinner og menn i gruppen tradisjonelle, likestilte og ustemte, har vi gjort en regresjonsanalyse (se tekstboks).

Når det gjelder fordeling av husarbeid (se tabell 4), reduseres sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte* med alderen, eller riktigere sagt: sannsynligheten for at kvinner og menn deler husarbeid likt, og at de har positive holdninger til likestilling mellom kjønnene, er lavere i eldre enn i yngre generasjoner. Det gjelder for både kvinner og menn. Å være gift reduserer også sannsynligheten for å befinne seg i denne gruppen, men nedgangen er bare signifikant for menn.

Barn og barnas alder i husholdet har ingen signifikant betydning for verken kvinner eller menn. For kvinner har det signifikant betydning om hun er i jobb eller ikke, og om hun jobber heltid eller deltid. Sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte* halveres når hun jobber deltid, sammenlignet med om hun jobber heltid, og reduseres med to tredjedeler når hun ikke er i lønnet arbeid. Men det har ingen signifikant betydning om partneren (mannen) er i jobb eller ikke. Den kjønnsulike sammenhengen mellom yrkesarbeid og å befinne seg i gruppen *likestilte* fremgår også i kolonnen for menn i tabell 4, som viser at mannens egen yrkestilnytning/viktigste gjøremål ikke har signifikant betydning, mens partnerens (kvinnens) har det.

Kvinnelige ingeniører og helsefaglige menn mest likestilte

Økt utdanningsnivå øker sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte* for både kvinner og menn. Ser vi på betydningen av ulike typer utdanning, ser vi imidlertid et kjønnet mønster. Når kvinnen er universitetsutdannet ingeniør, det vil si på et tradisjonelt mannsdominert fagområde, har hun en spesielt høy sannsynlighet for å befinne seg i gruppen *likestilte*. For menn gjelder det samme når han har universitetsutdanning innenfor helse og humaniora. Utradisjonelle valg av utdanning (og sannsynligvis ditto yrkestilknytning og -karriere) ser altså ut til å ha sammenheng med, og trolig bidra til, generelt mer positive holdninger til kjønnsroller kombinert med en relativt sterkere likedeling av husarbeidet.

Tabell 4. Betydning av utvalgte kjennetegn ved personen, partneren og familien for sannsynligheten av å befinne seg i gruppene likestilte og ustemte sammenlignet med å befinne seg i gruppen tradisjonelle for husarbeid. Kvinner og menn. Odds ratio¹

Husarbeid	Kvinner		Menn	
	Likestilte versus tradisjonelle	Ustemte versus tradisjonelle	Likestilte versus tradisjonelle	Ustemte versus tradisjonelle
Alder				
20-årene	1	1	1	1
30-årene	0,81	1,34	1,09	1,63
40-årene	0,85	1,71	0,98	1,68
50-årene	0,68	1,48	0,50	1,1
60+-årene	0,45	1,16	0,49	1,05
Samlivsform				
Gift	0,81	0,82	0,79	1,01
Samboer	1	1	1	1
Barn i husholdet				
Ingen barn i husholdet	1	1	1	1
Yngste barn 0-5 år	0,91	1,17	0,8	0,78
Yngste barn 6-12 år	0,8	1,14	0,75	0,94
Yngste barn 13-19 år	0,92	1,17	1,02	1,34
Egen aktivitet				
I arbeid – heltid	1	1	1	1
I arbeid – deltid	0,50	0,84	0,95	0,73
Ikke i arbeid	0,34	0,65	0,85	0,53
Student	2,02	3,01	1,76	1,49
Partners aktivitet				
I arbeid – heltid	1	1	1	1
I arbeid – deltid	1,03	0,53	0,49	0,64
Ikke i arbeid	1,13	0,51	0,39	0,71
Student	1,08	0,75	1,15	0,96
Egen utdanning				
Grunnskole	1	1	1	1
Videregående	1,53	1,51	1,19	1,36
Univ.: humaniora	5,74	3,45	5,33	3,54
Univ.: lærerfag	2,98	2,92	3,01	2,75
Univ.: øk., adm., samf.	4,81	3,96	2,75	2,39
Univ.: ingeniør	6,8	4,44	1,65	1,99
Univ.: helse og sosial	2,64	2,38	2,99	3,21
Univ.: andre	5,13	5,67	1,48	2,56
Fornøydhet med arbeidsdeling hjemme	1,03	0,92	1,02	0,99

¹ Koeffisienter i uthevet skrift er signifikante på 5-prosent eller lavere nivå.
Kilde: LOGG 2007, Statistisk sentralbyrå og NOVA.

Endelig ser vi at kvinner og menn som uttrykker større tilfredshet med arbeidsdelingen hjemme, i større grad befinner seg i gruppen *likestilte* enn i gruppen *tradisjonelle*, mens de som uttrykker mindre tilfredshet, i større grad befinner seg i gruppen *ustemte* par enn i gruppen *tradisjonelle* par. Det siste kan vi si sikkert bare for kvinnene.

Sannsynligheten for at menn befinner seg i gruppen *ustemte*, har ingen signifikant sammenheng med egen alder, samlivsform eller barn i familien. Det gjelder også for kvinner, bortsett fra en signifikant økt sannsynlighet når hun er i 40-årsalderen. Samtidig reduseres sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *ustemte* sammenlignet med gruppen *tradisjonelle* for begge kjønn når både hun/han og partneren jobber deltid eller ikke er i arbeid. Endelig ser vi, på samme måte som vi så for gruppen *likestilte* par, at sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *ustemte* par øker med utdanningsnivå for begge kjønn.

Alder har ingen betydning for likestilling i barneomsorg

Når det gjelder barneomsorg, ser vi mye av det samme som for husarbeid (se tabell 5). Men i motsetning til hva som er tilfellet for husarbeid, har sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte* ikke noen signifikant sammenheng med alder (generasjon) eller samlivsform. Betydningen av egen og partners yrkesarbeid/viktigste gjøremål er i grove trekk den samme for barneomsorg som for husarbeid. Sannsynligheten for at en kvinne befinner seg i gruppen *likestilte* reduseres sterkt når hun jobber deltid, og ikke heltid, og enda sterkere når hun ikke er i jobb, samtidig som partnerens (mannens) gjøremål er uten signifikant betydning. Sannsynligheten for at en mann befinner seg i gruppen *likestilte*, har lite eller ingenting med (hans) egen yrkestilknytning å gjøre, men reduseres signifikant når partneren (kvinnen) jobber deltid eller er uten arbeid.

Sammenhengen med egen utdanning er enda tydeligere når det gjelder barneomsorg enn når det gjelder husarbeid. Men retningen på sammenhengene er ganske lik. Kvinner med høyere ingeniørutdanning og menn med høyere humaniora- og helse- og sosialutdanning befinner seg i størst grad i gruppen *likestilte*. Vi ser også, på samme måte som vi så for husarbeid, at de som er mest fornøyd med arbeidsdelingen hjemme, i større grad befinner seg i gruppen *likestilte* enn i gruppen *tradisjonelle*. De som er lite fornøyd, befinner seg i større grad i gruppen *ustemte* enn i gruppen *tradisjonelle*. Det siste kan vi også her bare si sikkert for kvinnene.

Sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *ustemte* øker med alderen (det vil si med eldre generasjoner). Det gjelder særlig for menn, men samlivsform og antall barn har ingen signifikant betydning. Den observerte sammenhengen mellom arbeidsdelingsmønster og egen og partners yrkesarbeid/viktigste gjøremål gjelder stort sett også for denne gruppen. Det vil si at for begge kjønn er det større sannsynlighet for å befinne seg

blant de *ustemte* enn blant de *tradisjonelle* når kvinnen jobber heltid. Endelig ser vi at utdanningsnivå og utdanningsretning har betydning for gruppen *ustemte* versus *tradisjonelle* bare for kvinner. Vi ser for kvinner at utradisjonell utdanning, som høyere ingeniørutdanning, ikke bare øker sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte*, men øker også sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *ustemte*. Blant menn så vi det samme for husarbeid, det vil si at utradisjonell utdanning blant menn (humaniora, helse- og sosialutdanning) innebærer økt sannsynlighet for å befinne seg i både gruppen *likestilte* og *ustemte*. Men når det gjelder barneomsorg, har utdanning ingen signifikant betydning for sannsynligheten for at en mann befinner seg i gruppen *ustemte* par sammenlignet med gruppen *tradisjonelle*.

Godt samsvar mellom holdninger og praksis ...

Innledningsvis stilte vi spørsmålene: På hvilken måte kan kvinner og menn klassifiseres i ulike grupper basert på praksis og holdning til likestilling? Er det samsvar mellom holdninger til kjønnsroller i samfunnet og likestillingspraksis i norske hjem? Og hva kjennetegner kvinner og menn i parforhold hvor holdning og praksis følges ad, eller hvor det er avstand mellom holdning og praksis?

Svaret på det første spørsmålet er at kvinner og menn kan klassifiseres i tre grupper basert på egne holdninger til kjønnsroller i samfunnet og deres beskrivelse av likedeling i husarbeid og barneomsorg. Par i gruppen *tradisjonelle* består av dem med minst positive holdninger til likestilte kjønnsroller i samfunnet og kjennetegnes av at kvinnen har hovedansvar for husarbeid og barneomsorg. Par i gruppen *likestilte* består av dem med sterkt positive holdninger til likestilte kjønnsroller og relativt utbredt likedeling av husarbeid og barneomsorg. Par i gruppen *ustemte* består av dem

Tabell 5. Betydning av utvalgte kjennetegn ved personen, partneren og familien for sannsynligheten av å befinne seg i gruppene likestilte og ustemte sammenlignet med å befinne seg i gruppen tradisjonelle for barneomsorg. Kvinner og menn. Odds ratio¹

Barneomsorg	Kvinner		Menn	
	Likestilte versus tradisjonelle	Ustemte versus tradisjonelle	Likestilte versus tradisjonelle	Ustemte versus tradisjonelle
Alder				
20-årene	1	1	1	1
30-årene	1,34	1,26	1,62	1,64
40-årene	1,35	2,36	1,41	2,41
50-årene	0,56	2,4	0,96	3,57
Samlivsform				
Gift	0,97	0,80	0,94	1,41
Samboer	1	1	1	1
Antall barn				
1 barn i husholdet	1	1	1	1
2 barn i husholdet	1,34	1,00	1,17	0,9
3+ barn i husholdet	0,88	0,76	0,88	0,65
Egen aktivitet				
I arbeid – heltid	1	1	1	1
I arbeid – deltid	0,69	0,64	1,52	1,10
Ikke i arbeid	0,22	0,99	0,54	0,30
Student	2,36	2,15	0,45	1,96
Partners aktivitet				
I arbeid – heltid	1	1	1	1
I arbeid – deltid	0,99	1,04	0,60	0,58
Ikke i arbeid	1,65	1,12	0,33	0,96
Student	1,79	0,24	0,92	0,90
Egen utdanning				
Grunnskole	1	1	1	1
Videregående	1,29	1,57	0,91	0,73
Univ.: humaniora	3,40	2,95	3,39	1,01
Univ.: lærerfag	2,55	2,11	1,66	1,24
Univ.: øk., adm., samf.	4,11	2,83	1,97	1,06
Univ.: ingeniør	8,82	3,65	1,44	0,65
Univ.: helse og sosial	2,99	1,72	3,40	0,99
Univ.: andre	1,78	2,64	0,63	1,22
Fornøydhet med arbeidsdeling hjemme				
	1,24	0,87	1,22	0,96

¹ Koeffisienter i uthevet skrift er signifikante på 5-prosent eller lavere nivå.

Kilde: LOGG 2007, Statistisk sentralbyrå og NOVA.

med sterkt positive holdninger til likestilling og hvor kvinnen (likevel) har hovedansvar for husarbeid og barneomsorg.

... særlig for barneomsorg

Svaret på det andre spørsmålet er ja; for majoriteten av intervjupersonene er det godt samsvar mellom deres holdninger til kjønnsroller og det de rap-

porterer angående deling av husarbeid og barneomsorg. Det betyr at de som uttrykker de mest positive holdningene, er de samme som beskriver mest likedeling av husarbeid og barneomsorg, og motsatt; de som uttrykker de minst positive holdningene er de samme som beskriver at kvinnen har hovedansvar for husarbeid og barneomsorg. Det er mer samsvar mellom holdninger og praksis når det gjelder barneomsorg enn husarbeid. Menn uttrykker også mer samsvar enn kvinner. Majoriteten av kvinnene uttrykker avstand i deres holdninger til kjønnsroller og hva de rapporterer angående deling av husarbeid. Dette betyr at de uttrykker sterkt positive holdninger til likestilte kjønnsroller og samtidig beskriver at det er hun som har hovedansvar hjemme. Når det gjelder barneomsorg er ikke andelen kvinner som uttrykker avstand mellom holdninger og praksis like stor, men det er fortsatt betydelige kjønnsforskjeller.

Svaret på det tredje spørsmålet er at utdanning og kvinnens yrkesaktivitet er de viktigste faktorene som kjennetegner kvinner og menn i de ulike gruppene. Det er mye som tyder på at det er en seleksjon inn i gruppene gjennom ulike utdanningsvalg. Samtidig ser det ut til at spesielt hennes arbeidstilpasninger er førende for gruppetilhørighet.

Par i gruppen *tradisjonelle* kjennetegnes i hovedsak av at kvinnen ikke er yrkesaktiv eller at hun jobber deltid, mens par i gruppene *likestilte* og *ustemte* kjennetegnes i hovedsak av at kvinnen jobber heltid.

Ustemte tilpasningsmønstre ikke nødvendigvis konfliktfylte

Likestilling er et mangfoldig begrep som kan brukes for å beskrive holdninger til kjønnsroller i samfunnet og fordeling av oppgaver hjemme mellom ham og henne. Norske kvinner og menn uttrykker gjennomgående likestilte holdninger til kjønnsroller, kvinner oftere enn menn. De ulike gruppene vi har klassifisert her, er basert på de relative forskjellene som fins. Det er imidlertid en skjevfordeling i oppgavefordelingen hjemme, og kvinner har fortsatt hovedansvaret, noe som gjelder husarbeid i større grad enn barneomsorg. Men at det ikke alltid er samsvar mellom holdninger og praksis, er ikke nødvendigvis et uttrykk for at dette oppfattes som konfliktfylt for den enkelte. Det kan også være et uttrykk for bevisste tilpasninger i forholdet mellom arbeidslivet og familielivet i det enkelte parforhold. At det imidlertid er kvinnene som i hovedsak opplever avstand mellom egne holdninger og praksis hjemme, er et uttrykk for at kvinner ikke alltid oppfatter dette som problemfritt.

Referanser

Bjørshol, E., M. Høstmark og B.O. Lagerstrøm (2010): Livsløp, generasjon og kjønn. LOGG 2007. Dokumentasjonsrapport, Notater 2010/19, Statistisk sentralbyrå.

Brunborg, H., B. Slagsvold og T. Lappegård (2009): Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG): LOGG 2007 – en stor undersøkelse om livsløp, generasjon og kjønn, *Samfunnsspeilet* 1/2009, 2-8, Statistisk sentralbyrå.

Kjeldstad, R. og J. Lyngstad (red.): *Utradisjonell likestilling? Analyser av undersøkelsen Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) 2007*, Rapport 2010/18, Statistisk sentralbyrå.

Lappegård, T. og B. Slagsvold (2007a): Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) – Analysemuligheter, Notater 2007/7, Statistisk sentralbyrå.

Lappegård, T. og B. Slagsvold (2007b): Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) – Ny stor undersøkelse om familie, arbeid og helse i Norge, *Samfunnsspeilet* 1/2007, 46-52, Statistisk sentralbyrå.